

Annemieke Roobeek, hoogleraar Strategie Nyenrode

Speel in op de groeiende groep die bewuster en gezonder wil eten

Over tien jaar woont 60% van de wereldbevolking in steden. Het is een uitdaging voor de tuinbouw om beter in te spelen op die trend. Hoogleraar, ondernemer en commissaris Annemieke Roobeek is zelf twee jaar geleden in de voedselproductie gestapt om hieraan een bijdrage te leveren. “Weg van de massaproductie; naar kwaliteit, smaak en een hoog gehalte aan voedingsstoffen.”

Ze staat in de top-100 van meest invloedrijke commissarissen. De Volkskrant rekt haar tot de 200 meest invloedrijke personen in Nederland. Annemieke Roobeek staat bekend om haar frisse, onorthodoxe blik. Ze is hoogleraar Strategie en Transformatiemanagement aan Nyenrode Business Universiteit, commissaris bij diverse bedrijven waaronder (nu en in het verleden) Eneco, ABN Amro, KLM, RAI en Horti Heroes.

En niet in de laatste plaats ondernemer met een aantal eigen bedrijven. Eentje daarvan is GrwNxt. Ze beschouwt het als een derde weg van verse indoor groenteproductie, naast glastuinbouw en de opkomende vertical farms. Kleinschalige, gevarieerde productie van hoogwaardige groenten met veel inhoudsstoffen in groeiruimtes.

“Tuinders zitten in de val van de kostprijsstrategie en vertical farms gaan dezelfde kant op. Een vertical farm is nu in feite gestapelde glastuinbouw. De aanpak is niet wezenlijk anders. Steeds meer van hetzelfde produceren tegen de laagste prijs. Je bent dan bezig met een ‘race to the bottom’. Wij zoeken een nieuwe weg, waarbij we plantenfysiologie, kunstmatige intelligentie en machine learning combineren”, zegt ze.

‘Op de kist’

Zittend of staand op een paar oude veilingkisten geeft een prominent persoon van binnen of buiten de glastuinbouw zijn of haar visie op actuele ontwikkelingen. Het geboden podium wordt tevens benut voor een blik op de toekomst. In ‘Op de kist’ deze maand Annemieke Roobeek, eigenaar van GrwNxt en hoogleraar aan Nyenrode Business Universiteit.

Annemieke Roobeek: “Vanuit duurzaamheidsoogpunt is het niet meer verantwoord een goedkoop bosje rozen uit Afrika of tomaten uit Nederland of Tunesië de wereld over te laten vliegen.”

Positief over pot- en perkplanten

Ze is expert op het gebied van megatrends en de consequenties voor de tuinbouw. Over de toekomst van pot- en perkplanten en boomkwekerij is ze opmerkelijk positief. “Er ontstaat een vraag naar meer groen in de stad. Daar kun je heel goed op inspelen. Vanwege het gewicht moet de plantenproductie dan wel dichtbij of in de steden zelf plaats vinden; duurzaamheid van transport wordt immers ook steeds belangrijker.”

Anders ligt het voor snijbloemen. “Vanuit duurzaamheidsoogpunt is het niet meer verantwoord een goedkoop bosje rozen uit Afrika de wereld over te laten vliegen. Het lijkt aantrekkelijk om voor de bulk te gaan. En Nederland als schakelpunt heeft met Royal FloraHolland (RFH) de infrastructuur daarvoor. Maar het is geen duurzaam verhaal. We

bouw heeft zich in de val van de massale productieconcentratie laten lokken. Dat leidt tot productieverarming. Met name de Rabobank is de veroorzaker van megastallen en megakassen, zonder wezenlijke hogere marges voor de ondernemers. Alles is bulk. Dit verkeerde verdienmodel is lang opgerekt en mogelijk gemaakt door de toevloed van medewerkers uit Oost-Europa. Maar dat is een eindig concept. Je kunt het wel veranderen door heel veel te automatiseren en te digitaliseren, maar dat kunnen veel individuele tuinbouwbedrijven niet zelf bekostigen.”

Eerder nog zag ze meer samenwerking in de keten als oplossing, waarbij de teler als gelijkwaardige partner meedeelt in de winst. Op zich is dat wel een mogelijke weg. “Maar je ziet ook dat partijen van buitenaf zich inwerken in de productie. En dat wordt veel

zitten in het hoogste segment in de markt: tophotels, vijfsterren-ziekenhuizen zoals die in Azië voorkomen en campussen van grote bedrijven, zoals Google.

“Michiel Bakker, director global food services bij Google, is een belangrijke inspirator en stimulator. Hij is een grote voorvechter van gezonde voeding voor gezonde medewerkers. Dat hoort bij een prettige werkomgeving waarin iedereen optimaal tot zijn recht komt. Het gaat dan om nieuwe smaken, nieuwe gewassen, anders eten. Niet om de invulling van de bedrijfskantine, maar om een visie op gezond leven en werken”, vertelt Roobeek.

Weg van massaproductie

Het is pionieren op een heel nieuw terrein, waar de zaken die de tuinbouw plagen niet spelen – tijdens het hele interview valt het woord ‘kostprijs’ niet. “We springen meteen naar een ander niveau. Weg van de massaproductie en de monoculturen. Het gaat om excellentie, kwaliteit, smaak en voedingsstoffen. In onze modules telen we meerdere gewassen met dynamische digitale recepten. We concurreren niet met kassen of vertical farms, maar zoeken bewust de niche van hoogwaardige Food Tech en hoge voedingswaarde. Ons doel is om te laten zien en ervaren dat zeer gezonde voeding, rijk aan nutriënten, binnen handbereik komt wanneer die lokaal geproduceerd wordt.”

Dit is geen weg voor het overgrote deel van de tuinbouw. “Er komt niet direct een transformatie waarin alles kleinschalig wordt. Het grootste deel van de consumenten gaat voor de laagste prijs en daar hoort bulkproductie bij. Maar een groeiend deel van de bevolking wil bewuster en gezonder eten. Dat zien we niet alleen hier, maar met name in de megasteden in Azië. De coronacrisis stimuleert dat nog extra. Wij willen een luis in de pels zijn: laten zien dat dit kan.”

“Meer samenwerking zorgt voor hogere marges, maar tuinbouw kan opgeslokt worden door ketenpartners.”

gaan ‘van bos naar los’. Bloemen worden steeds meer iets bijzonders. Voor exclusieve bloemen met een goed verhaal blijft er plaats en Nederland is daar met de vele niche-telers sterk in. Niet de bulk wordt ons exportproduct, maar de echte bloemsierkunst. Dat vergt nog wel een omdenken bij RFH en de bulkhandelaren.”

Meerlagenteelt

Bij de productie van verse groenten blijft grootschaligheid troef, maar dat heeft wel belangrijke minpunten, zeker voor de telers zelf. “Er is veel te zeggen voor grootschalige glastuinbouwcomplexen in de buurt van de grote steden voor de massateelt van tomaten, paprika's, komkommers enzovoorts. De kosten voor deze grootschalige infrastructuur liggen echter zeer hoog. Het vereist veel kennis en onderhoud en het transport is vaak problematisch naar en in de megasteden.”

Ze verwacht dat de glastuinbouw gaat transformeren naar iets tussen wat we nu kennen en meerlagenteelt met belichting. Een soort hybride tussen glastuinbouw en vertical farming. “Goedkope en efficiënte productie. Daar wordt de retail heel blij van. Maar het is niet goed voor de variatie in het aanbod en de marge voor de telers blijft laag. De eindconsument betaalt in verhouding weinig, maar de voedingswaarde is ook laag, al denk je dat je verse groente eet.”

Hogere marges

Is er wel een manier voor groentetelers om tot een hogere marge te komen? “De tuin-

gemakkelijker bij robotisering en datagestuurde telen. Uiteindelijk krijg je een heel andere tuinbouw dan nu. Als onderdeel van een andere branche, waarbij je dan de teler van nu echt geen tuinbouwondernemer meer kunt noemen.”

Ook vertical farming heeft veel kwetsbare kanten. “Het is wel een antwoord op klimaatverandering, waardoor het in steeds meer delen van de wereld lastig wordt om het kasklimaat goed te regelen. Maar het blijft risicovol, niet alleen in financieel opzicht, maar ook in de productie zelf. In een vertical farm kun je net zo goed ziekten krijgen die een monoteelt aantasten. Bovendien stort men zich vooral op de retailmarkt, waardoor het transportvraagstuk met de CO₂-uitstoot blijft.”

Google en gezond

Met GrwNxt zoekt Roobeek een alternatief, gefinancierd uit eigen middelen zonder externe investeerders. Het bedrijf werkt voor onderzoeksprojecten samen met onder andere Certhon, AlumateZeeman, Signify, Enza Zaden en Delphy, gefinancierd uit de subsidieregeling MIT Noord-Holland. “Momenteel werken we bij Delphy in Bleiswijk aan een ‘digitale moestuin’. We ontwikkelen teelrecepten waarbij we kunstmatige intelligentie en machine learning inzetten om tot productie van gewassen met een hoog gehalte aan voedzame inhoudsstoffen te komen”, vertelt ze.

In 2022 moeten de eerste zelf ontworpen modules (huidige maat 6x5x3 meter) op leasebasis geplaatst worden bij klanten. Dit

Samenvatting

De belangrijkste megatrends zijn de toename van de stedelijke bevolking en meer duurzaamheid. Voor pot- en perkplanten en boomkwekerijgewassen pakt dat gunstig uit, denkt hoogleraar en ondernemer Annemieke Roobeek. De kansen voor goedkope snijbloemen nemen echter af. Bij groenteproduktie neemt grootschaligheid verder toe. Voor de teler blijft het bereiken van een betere marge lastig. Met haar eigen bedrijf zoekt ze hoogwaardige nichemarkten voor supergezonde voeding op.